

УДК 342.95
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.15>

В. А. Світличний
orcid.org/0009-0004-8721-3742
аспірант кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема визначення як принципів права, так і принципів державного контролю у сфері господарської діяльності на теренах юридичної науки традиційно залишається актуальною. Можна стверджувати, що проблема принципів права належить до числа фундаментальних, довічних проблем юридичної науки. З давніх-давен принцип вважався підвалиною, фундаментом будь-якої системи (в тому числі і правової), вимоги якого поширювались на всі явища, що належали до цієї системи. Принципи не формулюють конкретних прав і обов'язків та не завжди забезпечені конкретними законодавчими санкціями, однак про те, на яких принципах засновано правовий порядок, можна значною мірою судити про характер самої держави (демократична, тоталітарна тощо) [1, с. 197].

Аналізуючи різні наукові погляди на принципи права Г.Ю. Гончаров приходять до висновку, що принципи права зазвичай характеризують як найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи [2, с. 38]. О.Ф. Скакун визначає принципи права як об'єктивно властиві праву відправні засади, безперечні вимоги (позитивні зобов'язання), котрі пред'являються до учасників суспільних відносин з метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і суспільних інтересів [3, с.240]. Досліджуючи правову природу принципів права, Т.О. Коломєць справедливо акцентує увагу, що вони (принципи), з поміж іншого, є функцією загальнононормативного орієнтиру з подальшою конкретизацією у відповідних правових нормах [4, с. 68]. В.К. Колпаков трактує принципи як упізнані наукою і практикою позитивні закономірності, охарактеризовані (зафіксовані, закріплені) у відповідних поняттях [5, с. 21, 22], акцентуючи тим самим увагу на їх формуванні. Більш деталізовано до визначення природи виникнення принципів права підійшов О.В. Зайчук. За поглядами науковця принцип зароджується як певна ідея у теорії, закріплюється у системі правових норм і через них перетворюється у суспільні відно-

сини. Або навпаки: суспільні відносин концентруються і закріплюються у нормах права, на підставі яких формуються принципи. Таким чином, за міркуванням вченого, схема здійснення, перетворення у життя принципів співпадає з механізмом виникнення і реалізації права [6, с. 23], з чим ми повністю погоджуємось. В цьому контексті вважаємо за необхідне доповнити, що окрім визначення як векторів, орієнтирів розвитку правового регулювання, принципи права виконують і обмежувальну функцію по відношенню до уведення у правову площину кардинальних змін, таким чином цементуючи, стабілізуючи, роблячи прогнозованим трансформацію вже існуючих «правил гри» встановлених державою. На відповідній особливості принципів права не одноразово звертали увагу у науковій літературі (Див. напр. 7, 8).

Окрім вже згаданого принципи права відіграють також важливу роль у правозастосуванні. Виступаючи своєрідною призмою, через яку розглядаються норми, принципи права формують переконання суб'єктів у правовій сфері, впливають на ухвалення ними юридично значущих рішень, виступають орієнтиром для тлумачення правових норм тощо [9, с. 67-68]. О.О. Уварова нагадує, що законодавство кожної держави складається з сукупності постанов, які мають обов'язкову силу, звідки витікає, що кожна з них перетинається з іншими і повинна тлумачитись, наскільки це можливо, щоб узгоджуватись з усією цією сукупністю [10, с. 107]. В цьому аспекті саме звернення до принципів права дозволяє утворити вихідний пункт для обмірковування і зважування правових норм за для уникнення протиріччя, подолати колізії і прогалини у законодавстві під час правозастосовної діяльності. Особливо яскраво роль принципів права у правозастосуванні висвітлюється в ході реалізації судом функцій правосуддя. Так, за поглядами С.В. Шевчука, саме звернення до принципів права дозволяє «інституціоналізувати» правові цінності, оскільки призначення судового рішення полягає в тому, щоб у ході вирішення конкретної справи виявити уявлення про ті реальні цінності, котрі, можливо, і не зафіксовані у писаному праві, і саме їх покласти в основу рішення» [11, с. 79]. На відповідному звертають увагу і багато інших

правників. Зокрема, Н. Л. Бондаренко зазначає: «розглядаючи спір, що виник між конфліктуючими сторонами, суд може і повинен посилається на принципи права у всіх випадках, а особливо тоді, коли стикається із неврегульованим законом правовідношенням або коли виникає колізія правових норм. Це служитиме запорукою правильного застосування юридичних норм, прийняттю обґрунтованих і законних рішень, оскільки саме через судову практику розкриваються основоположні начала, головні ідеї правової системи, в тому числі і ті, що не знайшли нормативного закріплення в законодавстві» [12, с. 37]. В той же час «суддя, який не звертається у процесі правозастосування до принципів права, ризикує бути звинуваченим у сліпоті до соціальних цінностей, «автоматизмі» або недостатній обґрунтованості рішень, адже завдання судді – не просто застосувати закон, а постійно приводити чинний правопорядок у відповідність із справедливістю» [10, с. 107] – цілком вірно акцентує О.О. Уварова.

Як бачимо, роль принципів в правовому регулюванні взагалі важко перевищити, через що стає архіактуальним завданням оптимізація і пошук теоретично-обґрунтованої ієрархічно-узгодженої системи принципів державного контролю у сфері господарської діяльності.

У сучасній науці до виокремлення переліку принципів як у теорії загального державного контролю, так і державного контролю за видовою диференціацією вчені підходять доволі плюралістично. Наприклад, О.Ф. Андрійко, досліджуючи організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади, до принципів контролю відносить системність, систематичність, законність, дієвість, гласність і прозорість [13, с. 28]. Значно ширший перелік принципів державного контролю пропонує В.М. Гаращук, а саме: законність, коректність, централізм, планову організацію діяльності контролюючих органів, професіоналізм, зрозумілість, науковість, відповідність заходів впливу, що застосовуються до порушників, які вчинили правопорушення, реальність, об'єктивність, повноту, комплексність, істотність, корисність, неупередженість, доброзичливість, універсальність, систематичність, дієвість, оперативність, результативність, гласність, офіційність, взаємодія спеціалізованих контролюючих органів між собою і з правоохоронними органами, раціональний розподіл контрольних повноважень контролюючими органами, концентрацію, допомогу підконтрольній структурі у виправленні помилок, тягар збору доказів, відповідальність контролюючого органу перед державою та підконтрольною структурою за об'єктивність контролю, раптовість [14, с. 98-106]. С.І. Лучковська розмірковуючи про принципи валютного контролю

пропонує наступний перелік: законність, об'єктивність, повнота, цілісність та системність, стабільність, гнучкість, гласність, компетентність, своєчасність, відповідальність [15, с. 55], а І.К. Дрозд до принципів фінансового контролю відносить: законність, незалежність, об'єктивність, гласність, системність, відповідальність, ендогенність [16]. Відмінних один від одного і подібних пропозицій у науковому просторі можливо привести ще багато. Майже кожне концептуальне дослідження проблем державного контролю супроводжувалась авторською пропозицією системи принципів державного контролю в тій чи іншій сфері поставлених під охорону суспільних відносин. Окремо слід згадати про наявність легального переліку принципів державного нагляду (контролю) закріпленого у ст. 5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (Див. [17]).

На сьогоднішній день у науковому просторі переважає напрямок розкриття принципів на основі і у рамках інституціональної [18], контрольно-процесуальної приналежності, за джерелом нормативного походження [19] та за допомогою інших ознак. Оцінюємо відповідну тенденцію як позитивну адже погляд на сукупність принципів системно, із врахуванням та підкресленням ієрархічної, функціональної та інших особливостей принципів дозволяє сформулювати більш деталізований механізм реалізації і взаємодії принципів державного контролю між собою. Однак не всі пропоновані класифікації за нашим переконанням є вдалими. Вважаємо за доцільне погодимось із Д.В. Лученко який справедливо критикує пропозицію В.М. Шахова та І.Б. Горшенюва розділити принципи державного контролю на конституційні, загальнопроцесуальні та спеціалізовані. «Виділяючи конституційні принципи автори поклали в основу класифікації такий критерій як вид джерела, в якому вони закріплені, а виділення загальнопроцесуальних і спеціалізованих принципів є результатом систематизації на основі такого критерію як галузь розповсюдження їх дії», – пише Д.В. Лученко – «І хоча автори підкреслюють, що до конституційних відносяться не тільки ті принципи, які закріплюються в Основному Законі, але й ті, які несуть фундаментальне навантаження режиму і виступають свого роду з'єднуючими ділянками контрольно-процесуального режиму та інших компонентів суспільно-політичної атмосфери суспільства, таке зауваження не виправляє ситуації, оскільки стирає межу між конституційними і загальнопроцесуальними принципами контрольно-діяльності» [19, с. 101]. Вдалу пропозицію диференціації принципів демонструє, за

нашим поглядом, І.С. Орехова. Вчена наголошує, що систему принципів державного контролю у сфері господарської діяльності складають: 1) загальні принципи контролю як соціального явища, 2) принципи адміністративного процесу; 3) спеціальні принципи державного контролю господарської діяльності [20, с. 55]. При цьому, ми не можемо погодитися із віднесенням І.С. Орехової до принципів адміністративного процесу принципу законності та правової рівності [20, с. 16-17]. Вважаємо, що принцип законності є загально-правовим, а не процесуальним, в той час як процесуальні взаємовідносини пов'язані із державним контролем не можуть бути побудовані на принципі правової рівності.

За нашим переконанням, для більш наглядної ілюстрації інституційно-структурних особливостей взаємодії принципів державного контролю у сфері господарської діяльності доречно обрати наступну класифікацію: 1) загально-правові принципи управління; 2) принципи державного контролю як управлінської діяльності; 3) спеціальні принципи державного контролю у сфері господарської діяльності.

До загально-правових принципів управління ми пропонуємо відносити: верховенство права, законність, гуманізм, справедливість, гласність, прозорість та ін. подібні. Ці принципи є характерними для будь якої управлінської діяльності (в тому числі і контрольної) і виступають фундаментальними, керівними ідеями розбудови усіх без виключення сфер правового регулювання. Зважаючи на їх відносну безперечність і високий рівень розробленості у науковому просторі, зміст загально-правових принципів управління в ході дослідження ми розкривати не будемо. Ця проблематика і так значно розроблена на теренах вітчизняної науки [Див. напр. 1].

Серед принципів державного контролю як управлінської діяльності ми вважаємо за доцільне виокремити наступні: об'єктивність, неупередженість, систематичність, оперативність, повнота, превентивність, плановість, раптовість, фахова спеціалізація контролюючих структур та презумпція добропорядності підконтрольного.

Принцип *систематичності* передбачає проведення державного контролю не одноразово, час від часу, а постійно, за визначеною схемою. Цей принцип тісно пов'язаний з принципом планової організації, з тією лише різницею, що вказує не на внутрішню (технічну) роботу, а на стратегічну політику держави в цьому питанні [21, с. 151].

Принцип *повноти* передбачає, що в роботі контролюючого органу не повинно бути прогалин, недоробок, а зібрана інформація повинна охоплювати предмет перевірки всебічно. При цьому, в ході проведення перевірки господарюючого суб'єкта орган владних повноважень зобов'язаний

звертати увагу на всі випадки порушення законодавчих приписів, а у разі їх виявлення в ході здійснення контрольних дій, незважаючи на те, що питання або напрямок роботи підконтрольної структури за планом конкретної роботи перевірки не підлягає, контролюючий орган повинен вжити відповідні заходи реагування або самостійно (в разі якщо виявлене порушення знаходиться у відданні перевіряючого), або шляхом повідомлення про виявлені порушення відповідним державним інституціям, в тому числі правоохоронним.

Із принципом повноти тісно пов'язаний принцип *об'єктивності*. Сутність принципу *об'єктивності* полягає в наданні контролерами органів владних повноважень за результатами контролю достовірної інформації, тобто такої, що максимально відповідає об'єктивній істині. А.О. Мухатаєв вірно акцентує увагу, що об'єктивність досягається шляхом покладання завдань контролю на осіб, які не зацікавлені в його результатах [22, с. 67] (фактично це синоніми – об'єктивність контролю = неупередженості). Також дотримання об'єктивності у контрольній діяльності досягається за допомогою формування професійного складу кадрів і розбудови системи державного контролю відповідно до *принципу фахової спеціалізації контролюючих структур*.

Плановість контролю забезпечує чітку, послідовну роботу за різними складовими контролю: за об'єктом контролю (коли в плановому порядку визначається, кого треба проконтролювати); за напрямками (або предметом) контролю (тобто планується, що саме підлягає вивченню на підконтрольному об'єкті); за суб'єктами контролю (вирішується, хто з фахівців або який контролюючий підрозділ буде здійснювати контроль); за строками контролю та ін [21, с. 148]. Плановість, окрім очевидного підвищення ефективності від результатів контролю як діяльності, відіграє функцію обмеження можливих проявів свавілля з боку контролюючих органів, деталізуючи на законодавчому рівні періодичність перевірок (Див., напр. зміст ст. 5 ЗУ «Про основні засади здійснення нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»).

Раптовість здійснення контролю можливо назвати своєрідним виключенням із загального правила плановості проведення державного контролю. Це фактично додатковий інструмент контролю створений державною для особливих випадків. При цьому, підстави позапланових перевірок є жорстко регламентованими з боку законодавця, що обумовлено все тією ж метою запобігання необґрунтованим численним перевіркам з боку контролюючих органів.

Принцип *оперативності* державного контролю передбачає швидке проведення контрольних

дій за відповідними повідомленнями про виявлення порушень, а також з метою попередження правопорушень і усунення причин, що їм сприяють. Погодимось із В.М. Гаращуком, який звертає увагу, що без оперативності така форма державного управління, як контроль, взагалі не матиме сенс. «Чітке додержання цих принципів є показником високого професіоналізму контролерів, запорукою того, що правопорушники не встигнуть «приховати сліди» правопорушення, що, у свою чергу, сприятиме об'єктивності контролю [23, с. 155]. Варто зауважити, що В.М. Гаращук поряд з принципом «оперативність» як рівноцінні ставить «дієвість» і «результативність» контролю. І хоча віднесення названих особливостей до принципів державного контролю є цілком виправданим, за нашим переконанням, такі принципи як дієвість, результативність, ефективність та професіоналізм (перелічені ті, які найбільш часто зустрічаються у наукових працях) є притаманними будь-якої цілеспрямованої людської діяльності взагалі, а не лише діяльності пов'язаною із контролем та управлінням, а тому згадування їх як окремих принципів державного контролю вважаємо хоча і не зайвим, але не таким, що вказує на окрему специфіку контролю. Побудова ефективно діючого, результативного державного апарату із професійними кадрами – апріорі завдання будь-якої сучасної демократичної держави.

Принцип *превентивності* пов'язаний із попереднім і передбачає завчасне здійснення контролю з метою запобігання виникненню суттєвих відхилень фактичної реалізації діяльності підконтрольного об'єкта нормативним приписам закону [24, с. 47]. Превентивність досягається як шляхом прямого переконання у необхідності дотримання вимог законності і дисципліни шляхом проведення з боку контролюючих й інших органів роз'яснень і рекомендацій по веденню господарської діяльності, трансляції ідей невідворотності покарання у разі порушення нормативних приписів, розбудові довірливих взаємовідносин відносин між контролюючим і підконтрольним та проведення інших заходів. Опосередковано принцип превентивності реалізується за допомогою усвідомлення підконтрольними учасниками невідворотності зізнання репресивних заходів з боку держави у випадку порушення законодавчих вимог.

Принцип *фахової спеціалізації контролюючих структур* передбачає розбудову системи органів владних повноважень на основі предметної специфіки. Обмеження спектру повноважень контролюючих структур відносно відокремленою «ділянкою» суспільних відносин мінімізує розпорошування сил контролюючим органом і дозволяє досягнути високого рівня професіоналізму співробітників того чи іншого органу владних повноважень.

Принцип презумпції добропорядності підконтрольних передбачає, що усі підконтрольні вважаються добросовісними і дотримуються закону до тих пір, поки не буде доведено протилежне. Обов'язок доказування вини лежить на контролюючому суб'єкті.

Спеціальними принципами державного контролю у сфері господарської діяльності ми пропонуємо називати ті, які є характерними та (або) набувають додаткових ознак в рамках здійснення державними інституціями контрольно-наглядової саме в сфері господарювання. Варто зауважити, що вони є продовженням принципів загального державного контролю і одночасно принципів управління господарською цариною. До таких принципів ми пропонуємо відносити:

Принцип невтручання органу державного нагляду (контролю) у діяльність суб'єкта господарювання (за відсутності на те об'єктивних підстав) передбачає недопущення незаконного втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду. Безумовно, даний принцип є характерним і для інших підконтрольних сфер. Однак, саме у царині господарювання, там, де важливого значення набуває додержання правил конкуренції, формуванню і забезпечення державою рівного господарського середовища із додержанням комерційної таємниці й іншої інформації стосовно діяльності підконтрольного, принцип невтручання органів владних повноважень у діяльність суб'єктів господарювання набуває неабиякого значення. Саме цьому він був віднесений нами до спеціальних принципів державного контролю у сфері господарської діяльності.

Рівність прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання є загальним принципом регулювання господарських відносин і безумовно виступає складовою частиною принципів державного контролю. У царині державного контролю у сфері господарської діяльності відповідний принцип передбачає створення однакових законодавчих умов для введення господарської діяльності в країні, недопущення дискримінації з боку державних органів, забезпечення захисту від монополізму, імплементації антиконкурентних світових практик контролю у сфері господарювання та ін.

Принцип мінімізації тиску на господарюючих суб'єктів є продовженням попереднього принципу. Формування основ управління сучасної економічної державної політики, як уже було зазначено раніше, ґрунтується на зменшенні втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання, що безумовно знаходить своє відображення і у державно-контрольній діяльності в означеній царині. Мінімізація тиску досяга-

ється за допомогою спрощення адміністративних процедур і зниження бюрократичного навантаження на суб'єктів господарювання, зменшення кількості перевірок або взагалі введення мораторіїв на проведення перевірок у тій чи іншій сфері господарювання, а також шляхом введення інших заходів з боку держави.

Принцип пріоритетності забезпечення безпеки життя і здоров'я людини, екологічної безпеки, обороноздатності країни, та ін. суспільних (публічних) інтересів у порівнянні з економічними інтересами господарюючих суб'єктів. Важливо відзначити, що зазначене зовсім не означає, що економічні інтереси господарюючих суб'єктів ігноруються, проте він підкреслює, що в разі конфлікту інтересів суспільні інтереси і безпека людини, країни і суспільства зазвичай мають перевагу. Цю думку підтверджує наявність численної кількості спеціалізованих органів контролю, характер їх повноважень у сфері господарювання і кількість поставлених під охорону прав і свобод громадян які є споживачами товарів і послуг господарюючих суб'єктів.

Підводячи підсумок зауважимо, що нами було виділено і розкрито зміст основних за нашим переконанням принципів державного контролю у сфері господарської діяльності. Даний перелік не є вичерпним і може бути доповнений.

Література

1. Загальна теорія держави і права: підруч. / [М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.]; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 584 с.
2. Гончаров Г.Ю. Правове регулювання дисципліни праці в сучасних умовах. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Дніпропетров. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2015. 187 с.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.
4. Коломoeць Т. О. Державний контроль у галузі чорної металургії в Україні: організаційно-правовий аспект: моногр. / Т. О. Коломoeць, П. С. Лютіков. – Запоріжжя: Запорізьк. нац. ун-т, 2009. 216 с.
5. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підруч. / В. К. Колпаков. Київ: Юрінком Інтер. 1999. 736 с.
6. О.В. Зайчук. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. Альманах права. Вип. 3. 2012. – С. 22-28.
7. Словська І. Є. Правові обмеження функціонування державної влади в контексті захисту національної безпеки. *Право та державне управління*. 2005. №1 (18). С. 40-46
8. Олейников С. М. Правові обмежувальні імперативи для влади: види та склад. *Grail of Science*. 2021. № 5. С. 60–67.
9. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – 392 с.
10. Уварова О. О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика: монографія / О. О. Уварова. – Харків: «Друкарня МАДРИД», 2012. 196 с.
11. Шевчук С. В. Судовий прецедент у праві ЄС. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2007. № 6. С. 78-85.
12. С.С. Осадчук. Застосування принципів права у правотворчому та правозастосовному процесах. *Наше право*. 2012. №3. ч.3. С.32-37.
13. Виконавча влада і адміністративне право: моногр. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ.: Вид. дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.
14. Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні: моногр. / В. М. Гаращук. Харків.: Фоліо, 2002. 176 с.
15. Лучковська С.І. Правові основи валютного контролю: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2007. 197 с.
16. Дрозд І.К. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. / І.К. Дрозд, В.О. Шевчук; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. Київ. :Імекс-ЛТД, 2007. 304 с.
17. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст.389.
18. Бардаш С. Щодо побудови базової класифікаційної моделі господарського контролю. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 2. С. 66-71.
19. Лученко Д.В. Контрольне провадження: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія України ім. Ярослава, Харків, 2003 – 180 с.
20. Орехова І. С. Державний контроль господарської діяльності: адміністративно-правові засади автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2009. 21 с.
21. Замченко А.О. Принципи нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю України : дис... канд. наук: 12.00.05 / Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2008. 197 с.
22. Мухатаєв, А. О. Правовий статус та законодавчі засади контрольних повноважень органів державної контрольно-ревізійної служби в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків. 2005. 195 с.
23. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2003. 412 с.
24. Гупаловська, М. Теоретико-концептуальні засади державного фінансового контролю. *Світ фінансів*. 2013. Вип. 4. С. 44-49.

Анотація

Світличний В. А. Принципи державного контролю у сфері господарської діяльності. – Стаття.

В статті досліджується проблематика визначення системи принципів державного контролю у сфері господарської діяльності. Акцентується увага на ролі принципів права і принципів державного контролю у сфері господарської діяльності в правовому регулюванні. Проводиться аналіз сучасних підходів до визначення переліку як принципів державного контролю, так і принципів державного контролю у сфері господарської діяльності, звертається увага на популярності у сучасному науковому просторі напрямку

розкриття принципів на основі і у рамках інституціональної, контрольно-процесуальної приналежності, за джерелом нормативного походження та за допомогою інших ознак, при цьому, деякі з таких наукових пропозицій піддаються критиці. Пропонується для більш наглядної ілюстрації інституційно-структурних особливостей взаємодії принципів державного контролю у сфері господарської діяльності розділяти принципи на: загально-правові принципи управління; принципи державного контролю як управлінської діяльності; спеціальні принципи державного контролю у сфері господарської діяльності. Доводиться доцільність віднесення до загально-правових принципів управління принципи: верховенство права, законність, гуманізм, справедливість, гласність, прозорість та ін. подібні. В свою чергу, серед принципів державного контролю як управлінської діяльності виокремлюються: об'єктивність, неупередженість, систематичність, оперативність, повнота, превентивність, плановість, раптовість, фахова спеціалізація контролюючих структур та презумпція добропорядності підконтрольного. Детально розкривається зміст кожного з названих. В рамках дослідження відстоюється позиція, що спеціальними принципами державного контролю у сфері господарської діяльності необхідно визнавати ті, які є характерними та (або) набувають додаткових ознак в рамках здійснення державними інституціями контрольно-наглядової саме в сфері господарювання. Наголошується, що спеціальні принципи є одночасно як продовженням принципів загального державного контролю, так і принципів управління господарською цариною. Наводиться характеристика основних спеціальних принципів державного контролю у сфері господарської діяльності.

Ключові слова: державний контроль у сфері господарської діяльності, принципи, принципи права, принципи державного контролю.

Summary

Svitlychnyi V. A. Principles of state control in the sphere of economic activity. – Article.

The article examines the problems of determining the system of principles of state control in the sphere of

economic activity. Attention is focused on the role of the principles of law and the principles of state control in the sphere of economic activity in legal regulation. The analysis of modern approaches to determining the list of both the principles of state control and the principles of state control in the sphere of economic activity is carried out, attention is drawn to the popularity in the modern scientific space of the direction of disclosure of principles on the basis and within the framework of institutional, control and procedural affiliation, by the source of normative origin and with the help of other features, while some of these scientific proposals are criticized. It is proposed to divide the principles into: general legal principles of management; principles of state control as managerial activity; special principles of state control in the sphere of economic activity for a more visual illustration of the institutional and structural features of interaction between the principles of state control in the sphere of economic activity. The expediency of attributing the following principles to the general legal principles of management: the rule of law, legality, humanism, justice, transparency, transparency, etc. is proved. In turn, among the principles of state control as a managerial activity are distinguished: objectivity, impartiality, systematicity, efficiency, completeness, prevention, planning, surprise, professional specialization of controlling structures and the presumption of integrity of the controlled. The content of each of them is revealed in detail. Within the framework of the study, the position is defended that special principles of state control in the sphere of economic activity should be recognized as those that are characteristic and (or) acquire additional features within the framework of state institutions' implementation of control and supervisory control in the sphere of economic activity. It is noted that the special principles are both a continuation of the principles of general state control and the principles of economic management. The article describes the main special principles of state control in the sphere of economic activity.

Key words: state control in the sphere of economic activity, principles, principles of law, principles of state control.